

Oedfa Nadolig: Iesu'r Ffoadur Lloches (o Adnoddau Undeb yr Annibynwyr C ymraeg) - Parchedig Guto Llywelyn

(wedi ei addasu ychydig ar gyfer Oedfa Tonyfelin 29 Rhagfyr 2019)

Intrada

Llefarydd 1

Croeso i'r Gwasanaeth. Gadewch i ni ddechrau trwy droi at Dduw mewn gweddi.

Gweddiwn: Diolch i Ti o Dduw am gyfle i ddod at ein gilydd fel hyn yn ystod cyfnod y Nadolig. Diolch dy fod wedi gofalu drosom am flwyddyn arall.

Bydd gyda ni yn ystod yr Oedfa wrth i ni ddathlu fod Iesu Grist wedi dod i'n byd ac wedi dangos i ni sut un wyt Ti a sut y dylem fyw ein bywydau. Amen.

Carol 1: Caneuon Ffydd 451 'O dawel ddinas Bethlehem.'

u

Llefarydd 2

Mae blwyddyn arall wedi mynd heibio. Sut flwyddyn gawsoch chi ? I nifer o bobl mae wedi bod yn flwyddyn gythryblus iawn. Eleni eto gwelwyd miloedd ar filoedd yn gorfod gadael eu gwledydd oherwydd rhyfel ac erledigaeth. Mae nifer wedi gorfod bod yn ffoaduriaid a gadael eu gwledydd er mwyn bod yn ddiogel.

Cofiwn fod Iesu ei hun wedi bod yn ffoadur lloches. Cofiwn ei fod Ef wedi gorfod gadael cartref rhag iddo gael ei ladd. Cofiwn iddo Ef a Mair a Joseff orfod symud i'r Aifft am rhai blynyddoedd er mwyn bod yn ddiogel.

Dyma ddarlleniadau o'r Beibl sy'n sôn am eni Iesu a sut y bu'n rhaid iddo Ef a'i deulu orfod ffoi i'r Aifft fel ffoaduriaid lloches.

Llefarydd 3

Daw ein darlleniadau o *beibl.net*

Y Proffwyd Ezeia yn proffwydo geni Iesu 8 canrif cyn iddo gael ei eni.

(Llyfr Ezeia, pennod 9, adnodau 2–7)

Mae'r bobl oedd yn byw yn y tywyllwch
wedi gweld golau llachar.

Mae golau wedi gwawrio

ar y rhai oedd yn byw dan gysgod marwolaeth.'

⁶Achos mae plentyn wedi cael ei eni i ni;
mab wedi cael ei roi i ni.

Bydd e'n cael y cyfrifoldeb o lywodraethu.

A bydd yn cael ei alw yn

Strategydd rhyfeddol, y Duw arwrol,

Tad yr oesoedd, Tywysog heddwch.
⁷Fydd ei lywodraeth ddim yn stopio tyfu,
a bydd yn dod â llwyddiant di-ben-draw
i orsedd Dafydd a'i deyrnas.
Bydd yn ei sefydlu a'i chryfhau
a theyrnasu'n gyfiawn ac yn deg
o hyn allan, ac am byth. L

Mae'r ARGLWYDD holl-bwerus yn benderfynol
o wneud hyn i gyd.

Llefarydd 4

Hanes y geni. (Efengyl Luc, pennod 2, adnodau 1–7)

¹Dyma Cesar Awgwstws yn gorchymyn cynnal cyfrifiad drwy'r Ymerodraeth Rufeinig i gyd. ³Roedd pawb yn mynd adre i'r trefi lle cawson nhw eu geni, i gofrestru ar gyfer y cyfrifiad.

⁴Felly gan fod Joseff yn perthyn i deulu'r Brenin Dafydd, gadawodd Nasareth yng Ngaliilea, a mynd i gofrestru yn Jwdea – ym Methlehem, hynny ydy tref Dafydd. ⁵Aeth yno gyda Mair oedd yn mynd i fod yn wraig iddo, ac a oedd erbyn hynny'n disgwyl babi. ⁶Tra roedden nhw yno daeth yn amser i'r babi gael ei eni, ⁷ac yno cafodd ei phlentyn cyntaf ei eni - bachgen bach. Dyma hi'n lapio cadachau geni yn ofalus amdano, a'i osod i orwedd mewn cafn ar gyfer bwydo anifeiliaid. Doedd dim llety iddyn nhw aros ynddo.

Llefarydd 5

Hanes y Bugeiliaid a'r Angylion. (Efengyl Luc, pennod 2, adnodau 8–20)

⁸Yn ardal Bethlehem roedd bugeiliaid allan drwy'r nos yn yr awyr agored yn gofalu am eu defaid. ⁹Yn sydyn dyma nhw'n gweld un o angylion yr Arglwydd, ac roedd ysblander yr Arglwydd fel golau llachar o'u cwmpas nhw. Roedden nhw wedi dychryn am eu bywydau. ¹⁰Ond dyma'r angel yn dweud wrthyn nhw, "Peidiwch fod ofn. Mae gen i newyddion da i chi! Newyddion fydd yn gwneud pobl ym mhobman yn llawen iawn. ¹¹Mae eich Achubwr wedi cael ei eni heddiw, ym Methlehem (tref y Brenin Dafydd). Ie, y Meseia! Yr Arglwydd! ¹²Dyma sut byddwch chi'n ei nabod e: Dewch o hyd iddo yn fabi bach wedi ei lapio mewn cadachau ac yn gorwedd mewn cafn bwydo anifeiliaid."

¹³Yn sydyn dyma filoedd o angylion eraill yn dod i'r golwg, roedd fel petai holl angylion y nefoedd yno yn addoli Duw!

¹⁴"Gogoniant i Dduw yn y nefoedd uchaf,
heddwch ar y ddaear islaw,
a bendith Duw ar bobl."

¹⁵Pan aeth yr angylion i ffwrdd yn ôl i'r nefoedd, dyma'r bugeiliaid yn dweud wrth ei gilydd, "Dewch! Gadewch i ni fynd i Fethlehem, i weld beth mae'r Arglwydd wedi ei ddweud wrthon ni sydd wedi digwydd."

¹⁶Felly i ffwrdd â nhw, a dyma nhw'n dod o hyd i Fair a Joseff a'r babi bach yn gorwedd mewn cafn bwydo anifeiliaid. ¹⁷Ar ôl ei weld, dyma'r bugeiliaid yn mynd ati i ddweud wrth bawb beth oedd wedi digwydd, a beth ddwedodd yr angel wrthyn nhw am y plentyn yma. ¹⁸Roedd pawb glywodd am y peth yn rhyfeddu at yr hyn roedd y bugeiliaid yn ei ddweud. ¹⁹Ond roedd Mair yn cofio pob manylyn ac yn meddwl yn aml am y cwbl oedd wedi cael ei ddweud am ei phlentyn. ²⁰Aeth y bugeiliaid yn ôl i'w gwaith gan ganmol a moli Duw am bopeth roedden nhw wedi ei weld a'i glywed. Roedd y cwbl yn union fel roedd yr angel wedi dweud.

Llefarydd 6

Hanes y Doethion.

(Efengyl Mathew, pennod 2, adnodau 1–12)

¹Cafodd Iesu ei eni ym Methlehem yn Jwdea, yn y cyfnod pan oedd Herod yn frenin. Ar ôl hynny daeth gwŷr doeth o wledydd y dwyrain i Jerwsalem ²i ofyn, "Ble mae'r un sydd newydd gael ei eni yn frenin yr Iddewon? Gwelon ni ei seren yn codi yn y dwyrain, a dyn ni yma i dalu teyrnged iddo."

³Pan glywodd y Brenin Herod hyn roedd wedi cynhyrfu'n lân. Roedd cynnwrf yn Jerwsalem hefyd.

Dyma Herod yn galw'r gwŷr doeth i gyfarfod preifat. Cafodd wybod ganddyn nhw pa bryd yn union oedd y seren wedi ymddangos. ⁸Yna dwedodd, "Ewch i Fethlehem i chwilio am y plentyn. Yna gadewch i mi wybod pan ddowch o hyd iddo, er mwyn i mi gael mynd i dalu teyrnged iddo hefyd."

⁹Ar ôl gwranddo beth oedd gan y brenin i'w ddweud, i ffwrdd â nhw. Dyma'r seren yn mynd o'u blaen, nes iddi aros uwchben yr union fan lle'r oedd y plentyn. ¹⁰Roedden nhw wrth eu bodd! ¹¹Pan aethon nhw i mewn i'r tŷ, dyna lle roedd y plentyn gyda'i fam, Mair, a dyma nhw'n disgyn ar eu gliniau o'i flaen a'i addoli. Yna dyma nhw'n agor eu paciau a rhoi anrhegion gwerthfawr iddo - aur a thus a myrr. ¹²Rhybuddiodd Duw nhw mewn breuddwyd i beidio mynd yn ôl at Herod, felly dyma'r gwŷr doeth yn teithio yn ôl i'w gwlad eu hunain ar hyd ffordd wahanol.

Llefarydd 7

Hanes Iesu yn ffoi i'r Aifft

(Efengyl Mathew, pennod 2, adnodau 13–18)

Ar ôl iddyn nhw fynd, cafodd Joseff freuddwyd arall. Gwelodd angel Duw yn dweud wrtho, "Rhaid i chi ddianc ar unwaith! Dos â'r plentyn a'i fam i'r Aifft, ac aros yno nes i mi ddweud ei bod yn saff i chi ddod yn ôl. Mae Herod yn ceisio dod o hyd i'r plentyn er mwyn ei ladd."

¹⁴Felly cododd Joseff ganol nos a gadael am yr Aifft gyda'r plentyn a'i fam. ¹⁵Buon nhw yn yr Aifft nes oedd Herod wedi marw. Felly daeth beth ddwedodd yr Arglwydd drwy'r proffwyd yn wir: "*Gelwais fy mab allan o'r Aifft.*"

¹⁶Aeth Herod yn wyllt gynddeiriog pan sylweddolodd fod y gwŷr doeth wedi ei dwyllo. Anfonodd filwyr i Fethlehem a'r cylch i ladd pob bachgen bach dan ddwyflwydd oed - hynny ar sail beth oedd y gwŷr doeth wedi ei ddweud wrtho am y

dyddiad y daeth y seren i'r golwg. ¹⁷A dyna sut daeth geiriau'r proffwyd Jeremeia yn wir:

¹⁸*“Mae cri i’w chlywed yn Rama,
sŵn wylo chwerw a galaru mawr -
Rachel yn crïo am ei phlant.
Mae’n gwrthod cael ei chysuro, am eu bod nhw wedi mynd.”*

Carol 2: Caneuon Ffydd 457 ‘Draw yn ninas Dafydd Frenin.’

Llefarydd 8

Hanes Iesu yn gorfod ffoi.

Cofiw'n fod Iesu wedi gorfod ffoi am ei fywyd. Roedd Herod eisiau ei ladd oherwydd roedd bodolaeth Iesu yn peryglu awdurdod Herod. Bu'n rhaid i Joseff, Mair ac Iesu ffoi am eu bywydau i'r Aifft. Dyma'r geiriau a geir yn Efengyl Mathew, pennod 2 :

Cafodd Joseff freuddwyd arall. Gwelodd angel Duw yn dweud wrtho, “Rhaid i chi ddianc ar unwaith! Dos â'r plentyn a'i fam i'r Aifft, ac aros yno nes i mi ddweud ei bod yn saff i chi ddod yn ôl. Mae Herod yn ceisio dod o hyd i'r plentyn er mwyn ei ladd.”⁴Felly cododd Joseff ganol nos a gadael am yr Aifft gyda'r plentyn a'i fam.

Roedd Iesu yn gwybod am y teimlad o orfod gadael cartref ar frys rhag cael eich lladd. Gwyddai am y teimlad o orfod gadael teulu, ffrindiau a bro ei febyd oherwydd bod ei fywyd mewn perygl. Gwyddai am y profiad o orfod gwneud cartref newydd mewn lle dieithr. A gwyddai am y teimlad o orfod byw mewn gwlad estron.

Llefarydd 9

Ffoaduriaid heddiw.

Ac fel y bu yn rhaid i Iesu ffoi y mae llawer wedi gorfod ffoi oherwydd rhyfel eleni. Gwelwyd pobl yn gorfod gadael eu gwledydd oherwydd bod eu bywydau mewn perygl. Ac mae hyn yn digwydd blwyddyn ar ôl blwyddyn y dyddiau hyn. Dros y blynyddoedd diwethaf gwelwyd ffoaduriaid yn gadael eu gwledydd ac yn chwilio am gartref newydd mewn lle diogel. Fe wnaeth degau o filoedd fentro eu bywydau yn croesi Mor y Canoldir gan eu bod yn teimlo mai dyna oedd eu hunig obaith.

Llefarydd 10

Aylan Kuyrdi

Ganwyd Aylan Kuyrdi yn 2013 yn Syria. Cwrdaid oedd ei deulu. Symudodd y teulu o un dref i'r llall er mwyn ceisio osgoi ymosodiadau ISIS. Ceisiodd y teulu ddianc ddwywaith i ynys Kos ond heb lwyddo. Ar Fedi'r Ail, 2015, ceisiodd y teulu ffoi i Kos

am y trydydd tro. Roedd yna 16 o bobl ar y cwch bach plastig 5 metr o hyd yn cynnwys Aylan Kuyrdi a'i frawd, ei fam a'i dad. O fewn 5 munud roedd y cwch bach wedi suddo ac fe olchwyd corff Aylan Kuyrdi a'i frawd a'i fam i'r lan y bore wedyn. Cafodd y llun o gorff Aylan Kuyrdi effaith rhyfeddol ar bobl ym mhob rhan o'r byd. Newidiodd llawer eu hagwedd tuag at ffoaduriaid lloches a derbyniwyd arian a chymorth i'w helpu.

Ond ychydig yn unig o gymorth a gafwyd mewn gwirionedd. Dywedodd Emlyn Dole, gweinidog yng Nghwm Gwendraeth ac Arweinydd Cyngor Sir Caerfyrddin fel hyn : 'Mae dyletswydd arnom i ymateb mewn modd cadarnhaol a chroesawgar i argyfwng y ffoaduriaid.'

A dywedodd R. Alun Evans, Cyn-lywydd Undeb yr draeth yn Nhwrci, mae pobl wedi adweithio gyda chydymdeimlad a thosturi mawr gan orfodi llywodraeth Prydain i helpu'r ffoaduriaid truenus hyn.'

Llefarydd 11

Gweddiwn:

Gweddiwn dros bawb sydd heb le i roi eu pen i lawr heno. Dros bawb sydd wedi gorfod gadael cartref ac sy'n byw mewn gwlad estron.

Cofiwn i lesu orfod gadael gartref yn sydyn oherwydd bod perygl i'w fywyd. Cofiwn am bawb sydd wedi gorfod gwneud hynny eleni.

A gweddiwn dros ein byd heddiw. Mae'r flwyddyn wedi bod yn un gythryblus i'n byd. Gwelwyd lladd a rhyfel a chasineb mewn llawer man, gyda phobl yn troi at arfau a rhyfel a lladd er mwyn datrys eu problemau. Gwelwyd pobl yn rhannu'n garfannau ac yn dangos casineb ofnadwy at ei gilydd.

Heddiw wrth i ni ddatlu pen-blwydd Tywysog Tangnefedd gweddiwn am dangnefedd yn y flwyddyn newydd. Tangnefedd rhwng pobl o wahanol grefyddau, tangnefedd rhwng gwledydd a thangnefedd rhwng unigolion.

Dyna yw ein gweddi - heddwch i'n byd a chyfle i bawb i fyw mewn heddwch gyda'i gilydd. Pawb yn byw fel brodyr a chwiorydd i'w gilydd a Ti yn Dad i'r ddynoliaeth, gyfan.

Dyna yw ein gweddi'r Nadolig yma a gofynnwn y cyfan yn enw'r un sydd uwchlaw pob enw, sef enw lesu, yr hwn a'n dysgodd wrth weddio i weddio fel hyn : Ein Tad, yr hwn wyt yn y nefoedd ...

Carol 3: Caneuon Ffydd 463 'O Deuwch ffyddloniaid ...'

Llefarydd 12

Yn Nyddiau Herod

(gan Eirian Davies)

Diolch i Ti, O! Dad,
fod yr Iesu wedi ei eni
yn nyddiau Herod Frenin.

Beth petai wedi disgyn wrth ein drws
adeg teyrnasiad Elisabeth yr Ail ?

Byddai'n wahanol iawn arno mewn oes
sy'n galw pob Joseff yn Joe.
A byddai Joe ar y dôl,
ei forthwyl yn segur
a'i hoelion yn rhwd.

Petai'r Iesu wedi ei enij
yn ein hoes ni,
byddai Mair wedi esgor
ymhlith gwehilion dinasoedd mawr ein daear,
ac yn lle nythu'n gynnes mewn preseb a gwair
fe gâi'r Baban orwedd
mewn bocs cardbord.
Yn lle'r asyn a'r fuwch a'r ych,
fe benliniai'r anifeiliaid cyfoes
y tramp, y gwrywgydiwr, y godinebwr, yr alcoholic
a'r rhai sy'n gaeth i gyffuriau.

Diolch i Ti, o Dduw,
fod yr Iesu wedi ei eni
pan oedd y galon yn lân,
a gwerinwr y dwyrain
yn barod i gredu, mewn ffydd,
mai trwy ddirgel ffyrdd
y daw gwaith Dy Deyrnas i ben.

Am hynny, diolchwn, O! Dad,
mai yn nyddiau Herod Frenin
ac nid o dan deyrnasiad Elisabeth yr Ail,
pan nad oes neb yn credu,
y daethost yn egwan
fel Baban i'n byd

Dyma lythyr am y Nadolig wedi ei seilio ar lythyr Paul at y Corinthiaid yn sôn am gariad:

Os ydw i yn harddu'r tŷ yn berffaith
gyda chadwyni o oleuadau llachar a pheli sgleiniog
ond heb ddangos cariad,
nid wyf yn gwneud dim byd ond addurno.

Os ydw i yn slafio yn y gegin,
yn gwneud dwsinau o fins peis,o
yn paratoi gwleddoedd
ond heb ddangos cariad,
nid wyf ddim gwell nag unrhyw gogydd arall.

Os ydw i'n gweithio yn y gegin gawl,
yn canu carolau yn y cartref nyrso
ac yn rhoi fy holl eiddo i achosion da
ond heb ddangos cariad
ni wna hyn ddim lles i mi.

Os byddaf yn mynd i ddegau o bartïon
ac yn canu'r Meseia yn y côr
ond heb roi Crist yn y canol,
ni fyddaf yn elwa dim.

Mae cofleidio plentyn yn bwysicach na
choginio danteithion;
mae rhoi cusan i dy briod yn nes ati filwaith
nac addurno'r tŷ.

Nid yw cariad yn gweiddi ar y plant i
fynd o'r ffordd,
ond yn diolch eu bod nhw yno i fod yn y ffordd.

Nid yw cariad yn rhoi yn unig i'r rhai all
roi yn ôl,
ond yn llawen o gael rhoi i'r rhai sydd heb ddim.

Mae cariad yn cynnal pob peth,
yn credu pob peth,
yn gobeithio pob peth,
yn goddef pob peth.

Nid yw cariad byth yn methu.

Bydd gemau cyfrifiadur yn torri,
bydd clustdlysau'n mynd ar goll,
bydd clybiau golff yn rhydu;
ond mi barith y rhodd o gariad hyd byth

Llefarydd 14

Yn olaf dyma hanner dwsin o englynion am y Nadolig i'n hanesmwytho, i boeni ein cydwybod ac i wneud i ni feddwl y Nadolig hwn :

Y Nadolig Cyfoes

gan Alan Llwyd

Anwar yw ein gwarineb, – er ein moeth;
Annoeth yw'n doethineb;
Duwiol iawn yw'n diawlineb,
A'r Crist gan anghrist yn neb.

Y Baban Iesu

gan R. J. Rowlands

Yn y gwellt yn faban gwyn, – a hi'n nos
Y mae'n hawdd ei dderbyn,
Ond rhaid cydgerdded wedyn
Hyd lwybr o waed i ael bryn.

Y Nadolig

gan Gerallt Lloyd Owen

Wyf heddiw yn rhyfeddu, – wyf ar daith
Hefo'r Doeth i'r beudy,
Wyf y sant tyneraf sy,
Ond wyf Herod yfory

Pe Deuai Eleni Eto

gan Eirian Davies

Ni flinem ar Ei foliannu – o'i gael
Yn fab gwyn a theulu;
Petrusem petai'r Iesu
Yntau'n dod yn blentyn du.

Cinio Nadolig in
gan R. J. Rowlands

Wrth fwrdd y wledd eisteddwn, – o ganol
Digonedd y codwn;
Heddiw nac anwybyddwn
Waedd y lleill am weddill hwn.

Y Wyrth
gan Alan Llwyd

Er doddi Gair y Duwdod – ym mru Mair,
A miragl Ei ddyfod

Mae ei hiraeth am Herod